

Július 27-i számunkban írtunk arról az áldozatkész segítségről, amelyet a textilművek dolgozói nyújtottak egy beteg társuknak. Páling Lajos lakatos, aki azokban a napokban élet-halál között lebegett, ma már — József Attilával szölvé — „sétál, mint a fény”. Megmentette az orvostudomány, megmentette a sok egymást követő vérátömlesztés; amelyhez először 44-en — ez volt cikkünk címe is — majd még 36-an adtak életet a textilesek közül.

Sokukat nem is ismerte a lakatos, de most erről a tetűkről megismerte jellemüket, emberségüket. S mikor köszöntet mondani bement az üzembe, neki magának éppúgy ünnep volt a nap, mint a többieknek. Szép példa ez a közösség áldozatkésztségére, arra, hogy az összetartás érzése, s az ebből fakadó cselekvés mit jelent bajban, betegségben a kollektíva egy-egy tagjának.

A naptevékenység rejtélye

Régóta ismeretes, hogy a naptevékenység időnként erősen változik. Am változásainak okát nem ismerjük. Vlagyimir Kozelov, a sarki geofizikai intézet fiatal fizikusa úgy véli, hogy a napfénytevékenység ritmusát a bolygóknak a Napra gyakorolt hatása határozza meg. Nemrég számításokat végzett, amelyekkel kimutatta, hogy az az erő, amellyel a bolygók a Napra hatnak, szorosan összefügg a naptevékenység 11 éves ciklusával.

Vlagyimir Kozelov most azon dolgozik, hogy rövidebb periódusokra vonatkoztatva ellenőrizze a bolygóknak a Napra gyakorolt hatását. A számításokat a Szovjet Tudományos Akadémia kóliai fióktagozatának számítógéppontjában végzik.

Ha a fiatal fizikus hipotézise igaznak bizonyul, a geofizikusoknak lehetőséjük nyílik arra, hogy a naptevékenység változásait és földi következményeit előre jelezzék.

Húsz éve államosították a bankokat

1947. november 20-án a magyar országyűlés egyhangúlag elfogadta a nagybankok államosításáról szóló törvényjavaslatot.

ségét igyekeztek kielégíteni. Tények bizonyítják ezt. A Leszámlító Bank például a stabilizációt követő 8 hónap alatt a rendelkezésére álló 25 millió hitelkeretből 15 milliót a saját vállalatának adott. A Kereskedelmi Bank ugyanezt tette, ráadásul a pénz után 36 százalékos kamatot és a forgalomból 2,5 százalékos nyereségrészesedést követelt.

2

Érthető, miért tiltakoztak a nagybankok exponensei az államosítás ellen. Olyan nehézipari nagyüzemeket szípoloztak, mint a Hoffher, a Kühne, a Lampart, a Budapesti Zománc, a Magyar Acél, a Vadásztöltény, a Láng, a Roessmann-Harmata, a Magyar Radiátor, a Roeck, és a Budapest-Salgótarjáni Gépgyár. Uralkodtak a bankok csaknem az egész textiliparban. Övék volt a Magyar Pamut, a Gráb textil, a Magyar Posztó, a nyergesújfalu Magyar Viscosa, a Magyaróvári Műselyemgyár, a Rokka kötszővő, a Columbia textil, a Límum lenfonó, a Pannónia kenderüzem és sok más.

Papíriparunk fele ugyan csak a bankok érdekszférájába tartozott. A diósgyőri, a szolnoki, a fűzfői papírgyárak hasznát hasonlóképpen a bankok fölötték le. A cukoripar felett szinte korlátlanul uralkodott a banktőke. A szerencsi, a selypi, a sarkadi, az ercsi, a szolnoki, a mezőhegyesi, és a kaposvári cukorgyár egytől egyig a bankok trezorjait gazdagította. Tiszta jövedelmük meghaladta az évi 20 millió forintot, s az összesítés 70 százaléka fölött diszponáltak. Kiterjedt a pénzügyi hatalmuk több bányára, téglagyárra, gázgyárra és malomra. Például a Mauthner, a Phylaxia, a Hydroxin, a Nikotex, a Gizzella, a Hungária és az István-malom, továbbá a Drasche-téglagyár, és mind-

ezenek felül számos fémipari, vegyipari, villamosági üzem, s utépfő vállalat engedelmessé akaratuknak.

3

Jellemző az akkori közhangulat erejére, hogy az államosítás ellen a parlamentben nem mertek nyíltan tiltakozni még az államosítás ellenzői sem. Maguk a banktisztviselők, nagy többségükben, helyeselték az akciót. A nagybankok államosítása révén száznál több iparvállalat 30 000 munkása szabadult meg a tőkesektől és gazdasági életünk nagyot lépett előre a szocialista termelőviszonyok megvalósulása felé. Megszűnt a kisemberek kamatrabszolgasága. A hitelt az egyetemes nemzetgazdasági érdekek szabták meg. Tervszerűbb lett az anyagelosztás, megszűnt a pénzgazdálkodás. Mindez előfeltétele volt a 3 éves terv sikerének és a gazdasági élet stabilizálásának.

Földes Mihály

Drágább a húsnál

Juliska néni idén korán tavasztól tartotta szezonját. Böven volt száraz, napos idő, ami a kézzel gyűrt tésztafelék „gyártástechnológiájának” szükséges feltétele. Juliska néni vevőköré már több mint évtizedes, ennek, s a jó időnek ellenére nyár közepén megcsappant a forgalma.

Ne értse félre — jelentek egymás után a régi megrendelők — elégedett vagyok én a tésztaival, de a boltban majdnem fele áron megvásárolhatom. Mi is a piacról élünk.

S Juliska néni a szezon végén már csak magának és egy-két, a pénzzel nem nagyon törődő különnek gyúrta a tésztát. Mert megjelent az üzletekben a sokkezü nagyüzemi konkurrencia. A budapesti sütőipari vállalat, a kalocsai és a békéscsabai tésztagyár a legkülönbözőbb száraztésztákat kínálják 12—17 forintért juttatja el a fogyasztókhoz. Az eladási ár aszerint változik, hány tojást használtak fel egy kiló tészta készítéséhez.

Aztán egyik napról a másikra elárasztották az üzleteket a Jugoszláviából hozott tésztaikkal (kár, hogy az egyszerű alkalom azóta nem ismétlődött), sőt a

helybéli Új Élet Termelőszövetkezet is felfedezte a tésztagyártás üzleti lehetőségét, s kitűnő árut szállít néhány üzletbe — elfogadható áron.

Juliska néni azonban az utóbbi napoktól megint jobb kedvű, s örül, hogy a kereslet pangása idején sem hagyta abba a munkát. Így most a készletet árusítja, már 40 forinton felüli különkenti áron. Hogyne, mikor még mindig olcsóbb az ő házi tésztaja, mint a földművelőszövetkezeti boltokban árusított berettyóújfalu kockatészta, amit 42, s a csiga, amit 66 forintért árusítanak különként. Magyarazata: ez nyolc tojásból készül s kézzel csinálják! Igaz, az Új Élet-beli is kézzel dolgoznak, s négy tojást ütnék a tészta, a 17 forintos ár mellett mégis megvan a tisztességes hasznuk. Vajon a plusz 4 tojás adná a 49 forint differenciát, avagy a szabadforgalmat néhol szabad harcolásnak értelmezik?

Juliska néni ez nem igazgatja, az ő tésztaja most újra kelendő. Mi, fogyasztók pedig már azon drukkunk, nem tűnik-e el a boltokból az igényeinknek és pénztárcánknak megfelelő 12—17 forintos száraztészta.

K. J.

Kulturális központ — a körtöltésen túl

A mihályteleki házak közül kiemelkedik a modern, emeletes művelődési otthon, a közszeg kulturális életének központja. Bizony hosszú, rögös volt az a tizenöt éves út, míg a régi malom épületéből 1966 január közepén átköltöztek a szép, modern, másfél milliós költséggel készült új otthonba. A 15 korszerű berendezett helyiségből kettő a könyvtár.

A traktorosok szétosztják

Túl a szegedi körtöltésen gyönyörűen berendezett két könyvtári szobába öröm belépni. Az egyik szabadpolcos kölcsönzésre szolgál, a másik olvasóterem. Közel 5 ezer könyv áll az olvasók

rendelkezésére — téma szerint csoportosítva. A 337 beiratkozott olvasóból 36 a Mezőgazdasági Könyvtárak Körének tagja, mely szorosan együttműködik a könyvtárral. Céljuk: segíteni a tsz-tagok munkáját. Havonta kétszer jönnek össze a könyvtárban, beszélnek meg egymással a problémákat, a könyvtár vezetője tájékoztatja őket a megjelent új szakkönyvekről. Kapcsolatban van a könyvtár a termelőszövetkezetben működő gépcsoporttal is. A könyveket együtt viszik ki, és a traktorosok szétosztják egymás között. Főleg szakirodalmat kölcsönöznek, mert a mezőgazdasági gépcsoport feladata megismertetni a modern mezőgazdasági gépeket. A Somogyi Könyvtár gondot fordít arra, hogy a mihálytelekiek minden szakkönyvet megkapjanak.

Az olvasóteremben lexikonok, szótárak, szépirodalmi és ismeretterjesztő kötetek; Utikönyvek, Búvár könyvek, Medicina könyvek sorakoznak. Kikeresésüket segíti, hogy hétféle katalógus áll az olvasók rendelkezésére: raktári, címszó, betűrendes, téma, sorozat, szak- és műfajkatalógus, sőt egy külön válogatás is van, „Fiataloknak” címmel.

Kapcsolat a tsz-szel

1966-ban ifjúsági klub alakult. A szervezési munkát a könyvtár vezetője végezte, az előadókat — anyagiilag — az otthon igazgatója biztosította. Ennek keretében több sikeres összejövetelt rendeztek: irodalmi estet, sláger és tánczenei estet, író-olvasó találkát. Az írókkal ismerkedést a könyvtáros, az olvasók népszerű Béla bácsija oldotta meg — ügyesen. Minden résztvevő megkapta stenciáit, a rövid életrajzot, a művek bibliográfiáját. Így Mórész Virág, Oravecz Paula, Simai Mihály és Tóth Béla műveivel, magukkal az alkotókkal ismerkedhettek meg a mihályteleki olvasók. A képzőművészeti esten Tóth Sándor szobrász, az Arany János esten Kovács Miklós a Somogyi Könyvtárból járt itt, a zenei esten Szécsi József, a Ságvári gimnázium tanára az iskola ének- és tánczenekarával.

A művelődési otthon és könyvtár kapcsolata a ter-

melőszövetkezettel — igen jó. Ilyen együttműködést sehol a megyében nem találunk. A tsz komoly anyagi segítséget ad: az évi 15 ezer forintos kulturális alapról patronálja a könyvtárat. Természetesen nemcsak anyagi segítségnyújtásról van szó. A beköltözéskor is segítettek, a rendezvényeket is sok tsz-tag látogatja.

Retekszezonkor — uborkaszezon

Az ifjúság számára fotószakkör működik, az általános iskolások a bélyeggyűjtő szakkörbe járnak. A folyosón szép kiállítás büszkélkedik gyűjteményeikből. Nagy érdeklődésnek örvend az Asszonyok klubja, melyet Kasza Júlia igazgatónő vezet: voltak már múzeumlátogatások, a fűvészkertben. Működik kezdő és haladó táncanfolyam, szabás-varrás, gépi himzés, kézimunka tanfolyam, német nyelvtanfolyam, s jelentős az irodalmi színpad. Nagy sikere van a lakosságot közvetlenül érintő ismeretterjesztő előadásoknak: a retekről, a háztájiról, a paprikáról, a baromfiról szóló tájékoztatóknak. Neves vendégeket is fogadtak már az új épületben egy év alatt: odeszai küldöttséget, dán írókat, német újságírókat. A városi és megyei pártvezetőség kíséretében Ilku Pál művelődésiügyi miniszter is tett már náluk látogatást, s 209 darab könyvet adományozott a művelődési otthonnak. Más alkalommal Apró Antal elvtárs tekintette meg az itteni munkát.

Az eredmények mellett akadnak gondok is. A lakosság a nagy mezőgazdasági munkák idején, a retke- és a paprikaszezonban nemigen megy a könyvtárba, sem az otthon egyéb rendezvényeire, ahol ilyenkor valósággal uborkaszezon van. Ilyenkor a falu apraja-nagyja a földeken dolgozik. Ez komoly nehézséget jelent, de a lelkes szervező munka bizonyára meghozza az eredményt...

B. Laczó Katalin

Kerenszkij női ruhában menekült

40. Kerenszkij miután október 25-én a fővárosból elmenekült, a hadsereg egy részét a szovjet hatalom elleni lázadásra készítette fel. Miután meggyőződött arról, hogy az Északi Fronton nem tanácsos tartózkodnia, itt még személyi biztonságát sem tudták szavatolni, a harmadik lovashadtest parancsnokához Krasznov tábornokhoz fordult segítségért. E tábornoknak már szerepe volt a Kornilov puccs előkészítésében is. A hatalomtól már megfosztott Kerenszkij, kinevezte Krasznovot a petrográdi körzet fegyveres erőinek parancsnokává.

A fővárosban már működött a meneszekek és ezerek vezetésével a „forradalom és honvéd bizottság”. Már folytak az előkészületek a katonai puccs kiindulására. A cári monarchista tábornokok a forradalom „védelmezőinek” szerepében léptek fel.

Közben október 27-én Kerenszkij, Krasznov elfoglalták Gatscsinát és Cárskojét. Szelot a szikratáviróval együtt. A saját erejüket túlbecsülő ellenforradalmi tábornokok és „vezérek” már a szovjet hatalom megdöntését röpítették világra.

A szovjet hatalomra, a bolsevikokra szórt rágalom a katonák körében célt tévesztettek. A finn és kozák ezredek egymás után tagadják meg a parancsot. Megbizottait a fővárosi katonai bizottsághoz küldik, s általában válik a forradalmi erőkhez való állás.

Mégis Krasznov tábornok nem mondott le a támadásról. A Petrográd elleni támadáskor Kerenszkij 5000 kozákkal, 700 hadapróddal, egy páncélvonattal rendelkezett. Október 29-én (nov. 11.) a délutáni órákban a fővárosban két hadapród iskola növendékei elfoglalták a telefonközpontot, s a főváros néhány fontos épületét, és a cárszkoje szeloi pályaudvart, hogy így szabad bevonulást biztosítsanak Krasznov csapatainak. Az utcákon a hadapródok páncélautókon cirkáltak. E napon az eszer Goc és társai már szintén a győzelemről tettek jelentést.

A kivezényelt vörösgárdisták, a Blagonravov vezette forradalmi katonai egységek körülzárták a hadapród-

kolákat és néhány óra leforgása alatt az egész lázadást levertek. A hadapródok megadták magukat.

Krasznov csapataival a döntő ütközet október 30—31-én volt. Már október 27-én a kormány hadügyi és tengerészeti bizottsága megkezdte az előkészületeket. Lenín ezen az éjszakán személyesen ellenőrizte az intézkedéseket, javaslatára több cirkálót a főváros védelmére irányítottak. Több mint 20 ezer ember dolgozik a védelmi erőstésen. Egy két nap alatt több 10 ezer munkás, katonai vonul a főváros megmentésére. A szovjetek, a szakszervezetek, a gyári bizottságok mozgósítják a széles munkástömegeket.

Krasznov kozák csapatait a főváros előtt megállították, majd határozott ellentámadás után a forradalmi erők elfoglalták Kerenszkij—Krasznov főhadiszállását. A szikratáviró a szovjet kormány kezébe került. Október 31-én Gatscsinába érkezett Dibenko, aki meggyőződött a kozák egységek vezetőivel a harcok beszüntetéséről. Kerenszkij és Krasznov ellen elfogató parancsot adtak ki. Kerenszkij női ruhába öltözve Kalegyn kozák atamánhoz futott a Don vidékére. Krasznovot letartóztatták, majd tábornoki becsület szavára szabadon engedték. A forradalom mindig nagylelkű... néhány hónap múlva Krasznov megkezdte becsület szaváról. Ugyancsak kudarcra végződött a jobboldali vezetésű Vasutas Szakszervezetek ellenforradalmi magatartása. A szakszervezet vezetői nyomást akartak gyakorolni a szovjet kormányra egy koalíciós — tehát jobboldali pártokból álló kormány létrehozására. Ellenkező esetben, úgymond, megátóják a forradalmi katonai csapatok szállítását. A szakszervezetben működő bolsevik vezetők e számításokat keresztül húzták.

A Kerenszkij-féle újabb kalandorkodás teljes vereséggel végződött.

A mogiljovi hadifőszállás azonban még a régi tábornokok kezén maradt. Duhonyin tábornok, az akkori főparancsnok minden erejét latbavetette, hogy a szovjet hatalom ellen szembeszálljon. A főparancsnok sokoldalú Antant-segítségét is kapott. November 9-én (22.) Lenín közvetlen vonalon felszólította Duhonyint a fegyverszüneti tárgyalások megkezdésére. Miután Duhonyin e parancsnak ellenszegült, azon nyomban leváltották és Krilenkot nevezték ki a legfelsőbb katonai parancsnoknak. A mogiljovi főhadiszállás elfoglalásában különösen az Északi Front és a Nyugati Front ezredei vettek ki részt. November 20-án a forradalmi erők bevonultak Mogiljovba. Az elkeseredett és fellázadt katonák Duhonyin tábornokot agyonlőtték. Krilenko, az egykori zászlós, majd a forradalmi katonai bizottság tagja immár, valamennyi fegyveres erő főparancsnoka, megkezdte katonai feladatainak végrehajtását.